

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII ȘI TINERETULUI
CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM

PROGRAMĂ ȘCOLARĂ PENTRU CLASA A IX-A

**PENTRU CICLUL INFERIOR AL LICEULUI
ȘI
PENTRU ȘCOLILE DE ARTE ȘI MESERII**

RELIGIE
(cultul ortodox)

Aprobat prin ordin al ministrului
Nr. 3458 / 09.03.2004

NOTA DE FUNDAMENTARE

privind elaborarea programelor școlare pentru clasele a IX-a și a X-a

Programele școlare pentru clasele a IX-a și a X-a, documente reglatoare componente ale curriculumului național au fost elaborate în conformitate cu:

- asumarea de către România a *Planului detaliat de lucru asupra obiectivelor sistemelor educaționale și de formare profesională din Europa*, ratificat de Consiliul European de la Barcelona, în 2002, și a *Declarației miniștrilor europeni ai educației și formării profesionale și a Comisiei Europene cu privire la consolidarea cooperării europene în formarea profesională – „Declarația de la Copenhaga”*, convenită la Copenhaga în 2002;
- obiectivele actuale ale reformei învățământului din România vizând finalitățile, curriculumul și structura învățământului obligatoriu stabilite în conformitate cu prevederile Legii învățământului nr. 84/1995, republicată, cu modificările și completările ulterioare și ale Legii nr. 268/2003 pentru modificarea Legii învățământului nr. 84/1995;
- nevoia de adaptare a curriculumului național la schimbările din structura învățământului preuniversitar: apartenența claselor a IX-a și a X-a deopotrivă la învățământul obligatoriu și la cel liceal;
- valorificarea experienței pozitive privind proiectarea curriculumului pentru învățământul liceal pornind de la competențe ca achiziții finale al învățării, prin care se asigură accentuarea dimensiunii acționale în formarea elevilor.
- rolul și statutul disciplinelor școlare, stabilite în planurile cadru de învățământ aprobate prin ordinul ministrului educației, cercetării și tineretului nr. 5723/23.12.2003.

Structurarea noilor planuri cadru de învățământ pentru clasele a IX-a și a X-a pe componentele **trunchi comun** și **curriculum diferențiat** determină organizarea, la nivelul programei școlare, a ofertei educaționale centrale în competențe și conținuturi ale învățării prezentate distinct, pentru fiecare dintre aceste componente.

În aceste condiții, noile programe școlare pentru clasele a IX-a – a X-a au următoarea structură:

- **Notă de fundamentare**, elaborată în scopul prezentării relației dintre programele școlare pentru clasele a IX-a și a X-a și documentele de politică educațională și curriculară pe care acestea se fundamentează;
- **Notă de prezentare**, în care se detaliază rolul disciplinei de învățământ și statutul specific al acesteia în cadrul curriculumului național, precum și contribuția disciplinei de învățământ la cele opt domenii de competențe cheie stabilite la nivel european;
- **Competențe generale**, cu un nivel accentuat de complexitate, definite pe o disciplină de învățământ sau, după caz, pe o categorie de discipline de învățământ, pentru a evidenția achizițiile finale de învățare ale elevilor la sfârșitul învățământului obligatoriu și/ sau pentru a orienta pregătirea de specialitate a acestora;
- **Valori și atitudini**, finalități de natură axiologică, urmărite prin studiul disciplinei, definite pentru învățământul liceal;
- **Competențe specifice – conținuturi**, nucleul funcțional al programei școlare, definit pentru fiecare an de studiu;
- **Sugestii metodologice**, elaborate pentru a orienta proiectarea demersului didactic adecvat competențelor, valorilor și atitudinilor prevăzute în programele școlare.

NOTA DE PREZENTARE

Obiectivul general al disciplinei **Religie – cultul ortodox** constă în formarea personalității în concordanță cu valorile creștine, prin integrarea cunoștințelor religioase în structurarea de atitudini moral-creștine și prin aplicarea învățaturii de credință în viața proprie și a comunității.

Prin cunoștințele, atitudinile și valorile promovate, disciplina **Religie** contribuie la formarea competențelor cheie stabilite la nivelul Comisiei Europene, cu precădere la formarea celor care vizează domeniile: a învăța să înveți, competențe interpersonale, interculturale, sociale și civice și „sensibilitate la cultură”. Contribuția **Religiei** la aceste domenii este prezentată detaliat astfel:

- **a învăța să înveți**
 - abilități: manifestarea autonomiei, a perseverenței și a disciplinei în procesul de învățare, reflecția critică asupra diferitelor aspecte ale învățării, din perspectiva propriei identități religioase și a atitudinii ecumenice;
 - atitudini: aprecierea pozitivă a învățării și a importanței acesteia pentru dezvoltarea proprie; adaptabilitate și flexibilitate în raportarea la cele învățate; automotivație și inițiativă în procesul de învățare; dorință de dezvoltare și perfecționare permanentă;
- **competențe interpersonale, interculturale, sociale și civice**
 - cunoștințe: informații despre propria credință și despre alte credințe și convingeri; cunoștințe referitoare la principalele evenimente din istoria Bisericii; noțiuni referitoare la atitudini și comportamente creștine în relația cu aproapele și în raportarea la comunitate; modele biblice de comportament și de viață;
 - abilități: asumarea și susținerea propriei identități religioase; integrarea în comunități variate din punct de vedere al convingerilor; respectarea opiniilor și a comportamentelor semenilor; eliminarea din comportament a oricărei forme de violență pe criterii religioase; medierea situațiilor conflictuale care pot apărea la nivelul comunității;
 - atitudini: înțelegerea diferențelor dintre valorile specifice diferitelor religii; respectul față de cei de alte credințe și convingeri; responsabilitate în raport cu propriul comportament; acceptarea diversității și susținerea coeziunii la nivelul comunității; implicarea în viața comunității;
- **„sensibilitate la cultură”**
 - cunoștințe: contribuția religiei la cultura și civilizația universală (istorie, limbă, literatură, artă, civilizație etc.);
 - abilități: analizarea, compararea și dezbateră vizând rolul religiei în cultura universală;
 - atitudini: asumarea propriei identități religioase și manifestarea respectului pentru alte credințe; manifestarea unor atitudini pozitive față de formele de expresie culturală.

Disciplina **Religie** face parte din aria curriculară ”Om și societate” și i se alocă 1 oră pe săptămână în trunchiul comun pentru toate filierele și profilurile învățământului liceal și pentru școlile de arte și meserii.

Programa școlară de **Religie** este structurată pe următoarele componente:

- competențe generale – comune pentru programele școlare de *Religie* ale tuturor cultelor;
- valori și atitudini – comune pentru programele școlare de *Religie* ale tuturor cultelor;
- competențe specifice asociate cu conținuturi;
- conținuturi ale învățării;
- sugestii metodologice;
- sugestii bibliografice pentru lectura suplimentară;
- sugestii pentru repertoriul de cântece și pentru audiții muzicale.

COMPETENȚE GENERALE

1. Definirea specificului propriei credințe, în raport cu alte credințe și convingeri
2. Utilizarea adecvată a conceptelor specifice religiei, în diferite contexte de comunicare
3. Integrarea valorilor și a cunoștințelor religioase în structura propriilor atitudini și comportamente
4. Aplicarea învățaturii de credință în viața personală și a comunității
5. Corelarea cunoștințelor religioase cu cele dobândite la alte discipline de învățământ

VALORI ȘI ATITUDINI

- Conștientizarea rolului învățăturilor Bisericii în viața personală și a comunității
- Dezvoltarea respectului față de cele sfinte
- Asumarea propriei identități religioase
- Responsabilitate în exercitarea drepturilor și a obligațiilor care decurg din apartenența la diferite identități (confesiune, națiune, comunitate, profesie, cultură etc.)
- Respect și înțelegere față de semenii de alte credințe și convingeri
- Grija față de aproapele
- Interesul pentru aprofundarea cunoștințelor religioase în vederea permanentei deveniri spirituale

CLASA A IX-A
COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

1. Definirea specificului propriei credințe, în raport cu alte credințe și convingeri

Competențe specifice	Conținuturi
1.1. Argumentarea importanței respectului persoanei față de cele sfinte	- Respectul față de cele sfinte: cinstirea lui Dumnezeu, a Maicii Domnului și a sfinților
1.2. Analiza caracteristicilor și semnificațiilor unor elemente de liturgică	- Sfintele Slujbe ale Bisericii. Explicația mistico-simbolică a acestora
1.3. Compararea elementelor definitorii ale creștinismului cu cele ale altor religii ale lumii (identificarea de asemănări și deosebiri)	- Creștinismul în contextul religiilor lumii

2. Utilizarea adecvată a conceptelor specifice religiei, în diferite contexte de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi
2.1. Utilizarea adecvată a termenilor specifici religiei în argumentarea învățaturii de credință ortodoxă	- Elemente de dogmatică și de liturgică
2.2. Analizarea, din perspectiva ortodoxă, a semnificațiilor actuale ale unor termeni specifici religiei în diferite contexte de comunicare (limbaj specializat, limbaj colocvial etc.)	

3. Integrarea valorilor și a cunoștințelor religioase în structura propriilor atitudini și comportamente

Competențe specifice	Conținuturi
3.1. Identificarea unor modele de comportament creștin în exemplele biblice	- Respectul față de cele sfinte: cinstirea lui Dumnezeu, a Maicii Domnului și a sfinților - Chemarea omului spre asemănarea cu Dumnezeu - Datoriile creștinului: față de Dumnezeu, față de sine, față de aproapele, față de neam și față de patrie - Pregătirea credinciosului pentru participarea la viața cultică - Egalitate și înțelegere între semeni
3.2. Analiza datoriilor creștinului și a specificului acestora în contextul societății actuale	
3.3. Caracterizarea relațiilor în plan vertical și orizontal între om – Dumnezeu și aproapele	

4. Aplicarea învățaturii de credință în viața personală și a comunității

Competențe specifice	Conținuturi
4.1. Identificarea responsabilităților proprii, în diferite contexte, și a modului de implicare în viața comunității	- Datoriile creștinului: față de Dumnezeu, față de sine, față de aproapele, față de neam și față de patrie - Despre tineri: muzica, mass-media, viața intimă, pericolul drogurilor
4.2. Analiza consecințelor unor comportamente care încalcă morală creștină, asupra vieții personale și asupra comunității	
4.3. Argumentarea importanței respectului și dialogului între: oameni, comunități, Biserici	- Egalitate și înțelegere între semeni - Ecumenismul religios
4.4. Exprimarea unui punct de vedere personal privind faptele de apostolat creștin în societatea contemporană	- Asemănarea omului cu Dumnezeu - Apostolatul creștin

5. Corelarea cunoștințelor religioase cu cele dobândite la alte discipline de învățământ

Competențe specifice	Conținuturi
5.1. Argumentarea contribuției creștinismului la cultura națională și universală	- Viața religioasă oglindită în creații populare, în datini și în obiceiuri
5.2. Argumentarea contribuției Bisericii la evoluția limbii române	- Primele manuscrise și tipărituri - Palia de la Orăștie, Noul Testament de la Bălgrad, Biblia de la București

UNITĂȚI DE CONȚINUT

I. Dogmatică

- Respectul față de cele sfinte
 - Adorarea lui Dumnezeu.
 - Preacinstirea Maicii Domnului
 - Cinstirea sfinților

II. Morală creștină

- Datoriile creștinului
 - Datorii față de Dumnezeu
 - Datorii față de sine
 - Datorii față de aproapele
 - Datorii față de neam și față de patrie
- Egalitatea și înțelegerea între semeni
- Ecumenismul religios

III. Liturgică și artă

- Sfintele Slujbe ale Bisericii. Explicația mistico-simbolică a Sfintelor Slujbe
- Pregătirea credinciosului pentru participarea la viața cultică

IV. Spiritualitate și misiune

- Chemarea omului spre asemănarea cu Dumnezeu
- Apostolatul creștin

V. Religiile în istorie

- Creștinismul în contextul religiilor lumii

VI. Ortodoxie și cultură națională

- Viața religioasă oglindită în creații populare, în datini și în obiceiuri
- Primele manuscrise și tipărituri
- Palia de la Orăștie, Noul Testament de la Bălgrad, Biblia de la București

VII. Creștinismul și problemele lumii contemporane

- Tinerii și preocupările lor
 - Muzica în viața tinerilor
 - Pericolul drogurilor
 - Tineretul și mass-media
 - Tinerii și viața intimă

SUGESTII METODOLOGICE

Conținuturile propuse în programa școlară de *Religie – cultul ortodox* pentru clasa a IX-a sunt organizate pe domenii tematice. O parte dintre acestea le continuă pe cele abordate la nivelul claselor I-VIII (dogmatică, morală creștină, liturgică, spiritualitate și misiune), propunând teme de sinteză și oferind oportunități de valorificare a cunoștințelor asimilate în anii anteriori. Alte domenii sunt nou introduse, urmând a fi continuate pe tot parcursul liceului, și propun conținuturi cu caracter mai complex, posibil de abordat la nivelul elevilor de clasa a IX-a (religiile în istorie, ortodoxia și creștinismul în contextul culturii naționale și universale, creștinismul și problemele lumii contemporane).

Temele au fost selectate din perspectiva următoarelor principii:

- accentuarea caracterului pragmatic, prin centrarea pe dezvoltarea de atitudini și de comportamente;
- referirea la aspecte actuale din viața personală a adolescenților, din viața comunității, din istoria Bisericii;
- corelarea cunoștințelor specifice religiei cu cele dobândite la alte discipline de învățământ, mai ales la nivelul ariei curriculare "Om și societate" (Istorie, Geografie, Logică).

Prezentul curriculum este conceput într-o manieră flexibilă, care permite profesorului libertatea de opțiune în abordarea demersului didactic, prin:

- alegerea succesiunii capitolelor sau a temelor, în funcție de caracteristicile clasei sau de evenimentele religioase, cu condiția respectării logicii interne a domeniului și a parcurgerii integrale a materiei prevăzute în programă;
- alegerea de metode, activități și stiluri variate, adecvate particularităților elevilor și ale clasei, în concordanță cu competențele precizate pentru fiecare nivel.

Se recomandă utilizarea unor activități de învățare, precum:

- dialogul, dezbaterile privind importanța și rolul diferitelor elemente (de dogmatică, de morală creștină, de istorie a religiilor);
- analiza asemănărilor și a deosebirilor (între forme de cinstire a celor sfinte, între religii, între textele religioase și cele laice pe teme comune etc.);
- studiul de caz cu rol de exemplificare a elementelor de morală creștină;
- analiza unor modele de acțiune privind implicarea în rezolvarea unor probleme concrete din viața comunității;
- argumentarea biblică și patristică;
- utilizarea calculatorului și a altor mijloace audio-vizuale pentru ilustrarea unor teme, pentru căutarea de informații sau pentru documentarea pe o temă dată;
- vizite la locașuri de cult.

În cadrul orei de *Religie*, evaluarea trebuie să aibă caracter formativ, cu scopul de a-l învăța pe elev să se autoevalueze în acord cu valorile creștine. Prin evaluare, valorizarea efortului de învățare al elevului și analiza progresului acestuia în învățare trebuie completate cu motivarea sa pentru aplicarea în practică a învățăturilor de credință. Deoarece formele clasice de evaluare au, pentru educația religioasă, limite mai accentuate decât în cazul altor discipline

de studiu, se recomandă utilizarea unor modalități complementare de evaluare: proiectul, portofoliul, autoevaluarea, observarea sistematică a comportamentului elevilor în spațiul școlii și în afara acestuia.

LISTĂ DE TERMENI

Adorarea lui Dumnezeu; ajunare; altar; biserică; canon; chip și asemănare; cinstirea lui Dumnezeu; preacinstirea Maicii Domnului; cinstirea sfinților; comuniune; credința creștină; credința, nădejdea și dragostea; datorie creștină; iubirea aproapelui; jertfă; mass-media; mântuire; mistică; Mișcarea Ecumenică; monahism; mucenic; naționalitate; neam; parastas; pace; patrie; persecuții; pocăință, popor ales; religia creștină, mozaică, hindusă, islamică; revelația divină; rugăciune; sărbătoare; sfânta masă; slujbe; simbolică; smerenie; spiritism; Utrenie; Vecernie; viața veșnică

SUGESTII DE BIBLIOGRAFIE PENTRU LECTURA SUPLIMENTARĂ

1. *Biblia*
2. *Mica Biblie*
3. *Actele martirice*
4. Cabasila, Nicolae, *Tâlcuirea dumnezeieștii Liturghii*
5. *Carte de rugăciuni*
6. *Catehism creștin ortodox*
7. Colliander, Tito, *Calea asceților*
8. Corneanu, Nicolae, *Patristica mirabilia, pagini din literatura primelor veacuri creștine*
9. Galaction, Gala, *Papucii lui Mahmud*
10. Sf. Ioan Gură de Aur, *Dascălul pocăinței*
11. Lascarov Moldoveanu, I., *Viețile sfinților*
12. Sf. Maxim Mărturisitorul, *Viața Maicii Domnului*
13. Menthon, Bernardin, *Sfinții și mănăstirile din Olimpul Bitiniei*
14. *Mic dicționar Biblic*
15. Moshu, Ioan, *Limonariu*
16. Paladie, *Lavsaicon*
17. *Patericul*
18. *Poezia română religioasă, I. de la Dosoftei la Nichifor Crainic*
19. *Proloagele*
20. Sienkiewicz, H., *Quo Vadis?*
21. Șebu, Sebastian, *Lăsați copiii să vină la Mine. Mic catehism*
22. Sf. Teofan Zăvorâtul, *Viața duhovnicească și cum o putem dobândi*
23. Tsamis, Dimitrios, *Patericul sinaitic*
24. Urzică, Mihail, *Minuni și false minuni*
25. Voiculescu, Vasile, *Poezii*

SUGESTII PENTRU REPERTORIUL DE CÂNTECE ȘI PENTRU AUDIȚIILE

Repertoriul de cântece

1. *Colinde*
2. *Carte de cântări bisericesti*
3. *Slujbele Sfinților Români din Transilvania și alte cântări religioase*

Audiții muzicale

1. Anonimus, *Cu trupul adormind*, în *Patimile și Învierea lui Iisus*, Caseta nr. 2, Corul “Madrigal”
2. L. van Beethoven, *Oda Bucuriei* (pe un text de Fr. Schiller), în *Simfonia a IX-a în re minor*
3. P. I. Ceaikovschi, *Simfonia nr. 6 în si minor*, “Patetica”
4. D. Chirescu, *Ziua Învierii*, în *Patimile și Învierea lui Iisus*, Caseta nr. 2, Corul “Madrigal”
5. *Colinde și cântări de Crăciun*, în *Astăzi S-a născut Hristos*, Corul de cameră “Madrigal”
6. Nicolae Lungu, *Liturghia bizantină pe melodii tradiționale ortodoxe române*
7. Hans Eckart Schlandt, seria *Orgi istorice din România*
8. Giuseppe Verdi, *Nabucco* (corul sclavilor evrei din actul IV)
9. Richard Wagner, *Tannhauser* (corul pelerinilor din actul III)